

**RADIO NEWS – PRZEKAZ INFORMACYJNY
W WYBRANYCH STACJACH RADIOWYCH W PIERWSZEJ
GODZINIE PO ZAKOŃCZENIU GŁOSOWANIA
W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH W 2018 ROKU.
ANALIZA PORÓWNAWCZA**

Marcin Kubat

 orcid.org/0000-0002-4117-7131

Pracownia Radiowa, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Uniwersytet Jagielloński

ABSTRACT

Radio News: Radio Coverage of Local Elections in 2018 in Selected Radio Stations in the First Hour After the Closing of Polls. Comparative Analysis

The article presents the results of a comparative analysis of radio coverage of local elections in Poland at the end of the first round of elections in October 2018. Four radio stations (RMF FM, Radio ZET, Polskie Radio, TOK FM) were taken under consideration in the comparative analysis of radio broadcasts which allowed the author to determine the most important differences in delivering the latest news, in the content of radio programs and in the way the radio stations approached the subject. The recordings of one-hour programs, broadcasted in four selected radio stations in the first hour after the polls closed, became the research material which allowed the author to accurately calculate the speed of the broadcasts, examine the journalistic and technical capabilities of each station, outline various models of coverage of elections, and specific categories as well. For example, presidents of the largest cities, regional councils, voter turnout, and radio reporters based in campaign offices to name a few. This allowed the author to demonstrate the main differences between various stations in their elections coverage.

Keywords: radio, news, information, special program, local elections in 2018

Serwis radiowy jest pożądanym przez słuchacza źródłem informacji. Grażyna Stachyra podkreśla znaczenie informacji w radiu, przypominając jak duży mają one wpływ na kształtowanie wizerunku rozgłośni (Stachyra 2008, s. 130). Atrakcyjnym

serwisem radiowym można zdobyć zaufanie słuchacza, przekonują Jagoda Bloch i Jacek Wasilewski, badacze radia z Uniwersytetu Warszawskiego, zwracając uwagę na to, że serwis, jako powtarzający się element, odzwierciedla oczekiwania słuchaczy i dzięki temu pozyskuje ich lojalność (Stachyra, Pawlak-Hejno 2011, s. 201). Agnieszka Garcarek w artykule z 2011 roku pt. „Informacja w radiu komercyjnym” zauważa kolejną ważną rolę radiowego serwisu. Liczy się dramaturgia, która ma wzbudzić zainteresowanie treścią newsów:

Stąd jako pierwszą podaje się kulminację wydarzenia, następnie przedstawia dla przypomnienia przyczynę, a na końcu skutki, w odniesieniu do sytuacji przeciętnego słuchacza. [...] Obecnie w radiu komercyjnym informacja zajmuje bardzo wyraźną rolę. Serwisy są praktycznie jedynymi audycjami tak wyraźnie wyodrębnionymi w ramówce stacji (Garcarek 2011, s. 122).

Tempo podawania newsa może być kluczowe dla decyzji odbiorcy odnośnie tego, przy której stacji zechce pozostać na dłużej. Michał Świętosławski przekonuje, że w przekazie informacyjnym przede wszystkim zwraca się uwagę na rzeczy, które mogą zaciekać słuchacza od pierwszej sekundy (Świętosławski 2010, s. 467).

Informacje są szczególnie poszukiwane podczas ważnych wydarzeń. Jedną z ostatnich takich okazji były wybory samorządowe w październiku 2018 roku. Wiele rozgłośni w Polsce przygotowało z tego powodu specjalne serwisy, a nawet programy powyborcze. Zmieniły się ramówki największych stacji komercyjnych (Radia RMF FM i Radia ZET). Samorządowej polityce dużo czasu, tuż po zamknięciu lokali wyborczych, poświęciła także rozgłośnia publiczna. Z jednego studia program jednocześnie był transmitowany na trzy anteny – Jedyńki, Trójki oraz Polskiego Radia 24. Rozmowy i komentarze zawładnęły też anteną radia TOK FM.

Artykuł prezentuje wyniki porównawczej analizy sposobu informowania radiowego słuchacza o wynikach wyborów samorządowych, po zakończeniu pierwszej tury głosowania w październiku 2018 roku. Zbadano cztery stacje radiowe (RMF FM, Radio ZET, Polskie Radio, TOK FM), a przeprowadzona porównawcza analiza zawartości radiowych relacji pozwoliła określić najważniejsze różnice w sposobie informowania o przebiegu wyborów, w zawartości radiowych programów oraz w przyjętych przez rozgłośnie sposobach podejścia do tematu. Materiałem badawczym są nagrania godzinnych audycji emitowanych w czterech wybranych stacjach radiowych w pierwszej godzinie po zamknięciu lokali wyborczych.

Radio News

Przedmiotem porównawczych analiz były radiowe relacje emitowane w pierwszych sześćdziesięciu minutach od chwili zakończenia głosowania. Analiza zawartości objęła programy w 4 wyżej wymienionych rozgłośniach. Inne stacje radiowe (między innymi Eska, RMF Maxxx, Antyradio, Radio Maryja) nie przygotowały specjalnych powyborczych programów, dlatego zostały pominięte w analizie.

Artykuł przybliży konstrukcję specjalnych wydań radiowych programów w niedzielny wieczór wyborczy 21 października 2018 r., pokazuje mobilizację radiowych zespołów dziennikarskich, reporterskich, producenckich i realizacyjnych. Odpowiada na pytania, kto najszybciej poinformował o wynikach, jak rozłożyły się tematyczne akcenty, kto podejmował największe techniczne ryzyko, relacjonując wybory z kilku miejsc bez żadnych przerw.

Na początku badania określono kilka głównych tematów, które pokazują różnice pomiędzy poszczególnymi stacjami w sposobie przekazywania informacji:

- prezydenci największych miast,
- partie polityczne – wyniki sejmików,
- frekwencja wyborcza,
- sztaby wyborcze – liczba relacji reporterskich,
- przypomnienia wyników (powtarzalność informacji),
- czas poświęcony politykom na antenie (Jarosław Kaczyński, Patryk Jaki, Rafał Trzaskowski, Grzegorz Schetyna).

Wyniki wyborów samorządowych publikowanych w tym czasie opierały się wyłącznie na sondażowych badaniach, tzw. *exit poll*. Stacje radiowe przeprowadzały selekcję w swoich redakcjach i koncentrowały się na wybranych wynikach. Najczęściej mowa była o prezydentach:

1. Warszawy – Rafał Trzaskowski, 54,1% (zwycięstwo w pierwszej turze),
2. Krakowa – Jacek Majchrowski, 43,7%, Małgorzata Wassermann, 33,6%,
3. Łodzi – Hanna Zdanowska, 70,1% (zwycięstwo w pierwszej turze),
4. Katowic – Marcin Krupa, 51,1% (zwycięstwo w pierwszej turze),
5. Poznania – Jacek Jaśkowiak, 56,6% (zwycięstwo w pierwszej turze),
6. Lublina – Krzysztof Żuk, 59,7% (zwycięstwo w pierwszej turze), oraz o wynikach osiągniętych przez poszczególne partie w sejmikach wojewódzkich.
7. W skali kraju: PiS osiągnął 32,3% poparcia; Koalicja Obywatelska – 24,7%; PSL – 16,6%; Kukiz'15 – 6,3%; Bezpartyjni Samorządowcy – 6,3%; SLD-Lewica Razem – 5,7%,
8. Sporo też mówiono o frekwencji¹.

Podanie do publicznej wiadomości pierwszych wyników, chwilę po zakończeniu głosowania, to niezwykle emocjonujący moment nie tylko dla startujących w wyborach, ale także dla dziennikarzy relacjonujących to wydarzenie. Autor niniejszego artykułu wie to z doświadczenia – od 23 lat jest reporterem radiowym, który wielokrotnie uczestniczył w takich przedsięwzięciach.

Pierwszych relacji nie można przygotować wcześniej. Reporterzy, mówiąc o atmosferze w sztabach wyborczych, komentują rzeczywistość, której są świadkami „tu i teraz”. Mówią „z głowy”, czyli bez tekstu przygotowanego wcześniej. Taka

¹ Wyniki procentowe na podstawie artykułu: Wyniki wyborów samorządowych 2018, 21.10.2018, *Gazeta Prawna* [<http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1312523,wyniki-wyborow-samorzadowych-2018.html>]; 20.12.2018].

praca dla newsowego radiowca jest niecodzienna i wymaga od niego odpowiednich umiejętności, pełnej koncentracji oraz energicznej narracji.

Ważne są pierwsze minuty specjalnego programu, mogą one decydować o tym, czy słuchacz pozostanie z wybraną stacją na dłużej. W jaki sposób poszczególne redakcje próbowały zaciekawić odbiorców na wstępie? Odpowiedzią niech będą dziennikarskie informacje przygotowane przez poszczególne redakcje. Teksty te znacznie różnią się pod względem treści, chronologii i stylu. Poniżej przedstawiona zostanie oryginalna treść radiowych przekazów w poszczególnych rozgłośniach.

Pierwsza relacja w radiu RMF FM dotyczyła wyników wyborów w największych miastach oraz wyborów do sejmików, trwała 1 minutę i 10 sekund, później na antenie były relacje „na żywo” reporterów przebywających wtedy w sztabach wyborczych najważniejszych kandydatów. Pierwsze słowa, jakie padły na antenie po zamknięciu lokali wyborczych, brzmiały:

Zaczynamy od tych najbardziej gorących faktów wieczoru. W Warszawie samorządowa gra o fotel prezydenta skończyła się na pierwszej turze. Rafał Trzaskowski wysoko wygrywa z Patrykiem Jakim 54 do 30. To są sondażowe dane firmy Ipsos dla TVP. W Łodzi bezapelacyjnie górą Hanna Zdanowska. Wyniki pozostałych pojedynków o miasta: w Krakowie, Gdańsku, Wrocławiu, Poznaniu już za moment w Faktach RMF FM o 21:00.

21:00 minęła, cisza się skończyła, to zaczynamy od wstępnych sondażowych wyników wyborów samorządowych, firmy Ipsos dla TVP. Z nami dziennikarz RMF FM Tomasz Skóry... (RMF FM, 21.10.2018).

Na antenie Radia ZET wieczór wyborczy rozpoczęły słowa:

Wybiła 21:00, to oznacza koniec głosowania. Lokale wyborcze właśnie są zamykane. Kończy się cisza wyborcza. Za moment poznamy pierwsze sondażowe wyniki wyborów samorządowych. Wyjątkowo prestiżowy bój toczy się o Warszawę. Połączymy się z naszymi reporterami w sztabach Rafała Trzaskowskiego i Patryka Jakiego. Już wiemy, że frekwencja była wysoka. W Warszawie rekordowa wśród miast wojewódzkich. Zaczynamy wieczór wyborczy w Radiu ZET. Kogo wybrali Polacy, komu powierzyliśmy nasze miasta, miasteczka i wsie? Głosowanie właśnie się skończyło, za moment będziemy mogli podać pierwsze wyniki exit poll wyborów samorządowych, a czekając na nie, podsumujemy dane o frekwencji. Do godziny 17:00 zagłosowało ponad 41 procent uprawnionych. Takich widoków przy urnach dawno nie było. Przed lokalami wręcz ustawiały się kolejki... [rozmowy reporterki z głosującymi o frekwencji, czas trwania: 20 sekund]. Nie wszędzie głosowanie szło tak gładko, na przykład w Zakopanem i Złotorzy, przez kilka godzin komisje wydawały złe karty do głosowania. Były też przypadki łamania ciszy wyborczej i niszczenia materiałów kandydatów. Wielu wyborców alarmowało o problemach z systemem e-puap, przez który nie mogli dopisać się do rejestru wyborców... [relacja reporterska, czas trwania: 40 sekund]. Były też innego typu problemy. W Kole w Wielkopolsce w jednym z lokali wyborczych ludzie dostawali

do głosowania ścieralne długopisy. Sprawę wyjaśnia już policja... Sondażowe wyniki *exit poll* głosowania w Warszawie. Wygląda na to, że Rafał Trzaskowski bierze Warszawę w pierwszej turze... (Radio ZET, 21.10.2018).

W radiu TOK FM wiadomości o godzinie 21:00 rozpoczęły się w następująco:

Lokale wyborcze powinny być właśnie zamykane. Już za moment w TOK FM sondażowe wyniki wyborów samorządowych. Przed urnami kolejki, wiemy na pewno, że frekwencja zapowiada się wyższa niż 4 lata temu i że problemy z głosowaniem mieli niektórzy z wyborców, którzy dopisywali się do list przez internet. Czekając na pierwsze nieoficjalne wyniki wyborów samorządowych, w TOK FM przypomnamy ostatnie oficjalne dane przekazane przez Państwową Komisję Wyborczą. Do godziny 17:00 frekwencja wyniosła 41,65% – poinformował wiceszef PKW Sylwester Marciniak... [nagrana wypowiedź], a ostatecznie wyniosła 47,21%. Ci, którzy wciąż czekają pod lokalami, mogą zagłosować, mimo zakończenia ciszy wyborczej. Dziś wyższą frekwencję gołym okiem było widać w lokalach wyborczych w największych miastach. Gdański reporter TOK FM, Paweł Radzewicz z nami, w Gdańsku pod względem frekwencji już lepiej niż 4 lata temu... [relacja reporterska, czas trwania: 33 sekundy]. To mógł być przypadek części osób, które do rejestru wyborców dopisywały się przez platformę e-puap – twierdzi Ministerstwo Cyfryzacji, przekonując, że nie był to błąd systemu. To odpowiedź na doniesienia, że niektórzy wyborcy dopiero w lokalu dowiadywali się, że ich wniosków nie przetworzono. Według resortu Cyfryzacji winne są gminy, które wydają decyzje o wpisie na listy, ale Państwowa Komisja Wyborcza zwraca uwagę, że ustawa daje samorządom zbyt mało czasu na rozpatrzenie takich wniosków. Jak przypomina Krzysztof Strzelczyk z PKW, są to zaledwie trzy dni... [nagrana wypowiedź]. Minister Cyfryzacji Marek Zagórski podkreślał, że z powodu takich terminów wnioski złożone po 16 października mogły nie zostać rozpatrzone. Takich wniosków było w całej Polsce dokładnie 3 tysiące 157... (TOK FM, 21.10.2018).

Słuchacze czekający na pierwsze sondażowe wyniki wyborów usłyszeli na antenie Polskiego Radia:

Trwa wieczór wyborczy w Polskim Radiu. Witamy słuchaczy programu Pierwszego, programu Trzeciego, Polskiego Radia 24, ale także słuchaczy i tych, którzy nas oglądają na portalu polskieradio24.pl. Przypominamy, że jest to niedawno otwarty portal, na którym Państwo znajdą wszelkie informacje, także ten *stream*, który tutaj się odbywa. Nadchodzi właśnie ten moment i za chwilę będziemy mogli podać Państwu pierwsze sondażowe wyniki *exit poll*. Czekamy na nie w gościnnym studiu im. Władysława Szpilmana w siedzibie Polskiego Radia. I już widzimy PiS – 32,3%. (Polskie Radio, 21.10.2018).

Szybko i wybiórczo

Poniższa tabela daje odpowiedź na pytanie, kto najszybciej poinformował o zwycięstwie Rafała Trzaskowskiego nad Patrykiem Jakim w Warszawie. Był to wynik najchętniej podawany przez rozgłośnie. Poza pojedynkiem o prezydenturę Warszawy, tabela zawiera dane o szybkości informowania o wynikach do sejmików oraz frekwencji.

Tabela 3. Szybkość informowania

Informacja	Rozgłośnie			
	RMF FM	Radio ZET	TOK FM	Polskie Radio
Pojedynek Trzaskowski/Jaki	17. sekunda	2. minuta 20. sekunda	3. minuta 26. sekunda	1. minuta 38. sekunda
Partie – sejmiki	1. minuta 37. sekunda	4. minuta 29. sekunda	4. minuta 10. sekunda	21. sekunda
Frekwencja	informacja pominięta	37. sekunda	36. sekunda	34. minuta 20. sekunda

*Źródło: własne opracowanie

Tabela 1 pokazuje zróżnicowane traktowanie wątków podejmowanych na antenie. Najszybsza informacja pojawiła się już w siedemnastej sekundzie powyborczego programu – Radio RMF FM już w trzecim zdaniu poinformowało swoich słuchaczy o zwycięstwie Rafała Trzaskowskiego w Warszawie. Słuchacze Polskiego Radia (Jedynka, Trójka, Polskie Radio 24) musieli czekać na tego newsa minutę i trzydzieści osiem sekund. Radio ZET, konkurujące z krakowską stacją, informację o wyborze prezydenta stolicy podało ponad dwie minuty później, a stacja TOK FM, uchodząca za informacyjną, nawet trzy minuty po najszybszej redakcji.

Niemniej elektryzujące dla słuchaczy były wyniki wyborów do sejmików. Tutaj z kolei Polskie Radio zdecydowanie wyprzedziło swoich rywali. Od tego newsa rozgłośnie publiczne rozpoczęły podawanie wyników. W RMF FM zwrócono na to uwagę równie sprawnie, bo już w pierwszej minucie i trzydziestej siódmej sekundzie. Z tą informacją najdłużej czekano w Radiu ZET oraz TOK FM. Obie stacje potrzebowały ponad czterech minut, by oznajmić swoim słuchaczom, kto w skali kraju osiągnął najlepszy wynik w wyborach do sejmików.

Informacje otwierające program były różnie dobierane. W RMF FM relację rozpoczęto od wyników pojedynku o Warszawę. Polskie Radio najszybciej poinformowało, jak wygląda partyjne rozdanie w sejmikach w skali kraju. Radio ZET oraz TOK FM zaraz na początku informowały o frekwencji. Z kolei rozgłośnia z krakowskiego kopca Kościuszki informację o wysokiej frekwencji pominięła. Polskie Radio natomiast transmitowało fragment konferencji prasowej z Państwowej Komisji Wyborczej.

Radiowa mobilizacja

Stacje radiowe do specjalnych wydań programów wyborczych przygotowywały się wiele tygodni. Producenci planowali obsady reporterskie w najważniejszych sztabach, rysowali plan połączeń „na żywo”. Technicy organizowali stanowiska, małe studia, z możliwością nadawania live. Wykorzystywane były także wozy transmisyjne. Do redakcji zapraszani byli goście: politycy, eksperci oraz polityczni komentatorzy. W każdej rozgłośni zaplanowano rozmowę lub rozmowy z gośćmi. Polskie Radio prowadziło swój wyborczy program z dużego studia nagrań im. Władysława Szpilmana.

Stacje komercyjne – Radio ZET i RMF FM – miały do dyspozycji największą liczbę reporterów. Dziennikarze obu rozgłośni obecni byli w sztabach wyborczych Rafała Trzaskowskiego oraz Patryka Jakiego w Warszawie. RMF FM miał również swojego wysłannika w siedzibie Prawa i Sprawiedliwości, przy ulicy Nowogrodzkiej w Warszawie, gdzie wyniki wyborów „na gorąco” komentował Jarosław Kaczyński. Pozostali reporterzy łączyli się ze studiem z Poznania, Gdańska, Krakowa i Wrocławia. Dziennikarze Radia ZET obecni byli w sztabach w Krakowie i Gdańsku. Dla TOK FM jeden reporter relacjonował ze studia w warszawskiej redakcji, a drugi z Gdańska.

Polskie Radio ograniczyło obecność swoich reporterów do warszawskich sztabów oraz siedziby Prawa i Sprawiedliwości. W pierwszej powyborczej godzinie prowadzono rozmowy z politykami wielu stron. Co kilka minut wypowiedzi gości ze studia przerywano komentarzami Jarosława Kaczyńskiego, Mateusza Morawieckiego, Grzegorza Schetyny oraz Katarzyny Lubnauer. Przez ponad 9 minut transmitowano konferencję prasową Państwowej Komisji Wyborczej.

Tabela 2 obrazuje „siłę” największych rozgłośni w Polsce oraz wykorzystanie własnego potencjału.

Tabela 4. Tabela 2 – Obsada reporterska

Miejsca	Rozgłoszenie			
	RMF FM	Radio ZET	TOK FM	Polskie Radio
Warszawa – sztab Rafała Trzaskowskiego	TAK	TAK	NIE	TAK
Warszawa – sztab Patryka Jakiego	TAK	TAK	NIE	NIE
Warszawa – siedziba PiS	TAK	NIE	NIE	TAK
Warszawa – sztab PSL	TAK	NIE	NIE	TAK
Warszawa – sztab Kukiz'15	NIE	NIE	NIE	TAK
Kraków	TAK	TAK (2 osoby)	NIE	NIE

Miejsca	Rozgłośnie			
	RMF FM	Radio ZET	TOK FM	Polskie Radio
Gdańsk	TAK	TAK	TAK	NIE
Poznań	TAK	NIE	NIE	NIE
Wrocław	TAK	NIE	NIE	NIE
Białystok	NIE	NIE	NIE	NIE
Lublin	NIE	NIE	NIE	NIE
Łódź	NIE	NIE	NIE	NIE
Reportrzy w studiu	TAK	TAK (3 osoby)	TAK	NIE
Łączna liczba reporterów (sztaby plus studio)	9	8	2	4
Liczba relacji reporterskich	13	12	2	4

*Źródło: własne opracowanie

Największą reporterską obsadą dysponowało Radio RMF FM, gdzie dziewięć osób relacjonowało wyniki wyborów samorządowych. W Radiu ZET – ośmiu dziennikarzy. W Polskim Radiu zdecydowano się na czterech reporterów. Jeszcze mniej, bo tylko dwóch reporterów, opowiadało w TOK FM o wynikach (ze studia w Warszawie) oraz o frekwencji (z Gdańska).

Możliwości personalne zostały w pełni wykorzystane przez stacje. Dziennikarze krakowskiej rozgłośni pojawiali się w relacjach „na żywo” najczęściej trzy razy – łącznie. W Radiu ZET można było usłyszeć dwanaście reporterskich relacji. Były one emitowane w wiadomościach, które prezentowano co kwadrans. Polskie Radio oraz TOK FM nie wykorzystywały tak często swoich reporterów. W Polskim Radiu pojawiali się na antenie cztery razy, w TOK FM dwa.

Mobilizacja radiowych zespołów dziennikarskich mogła sprawić, że słuchacz miał szansę poczuć się tak, jakby był w kilku miejscach jednocześnie. Dzięki szybkości przekazu oraz dynamicznej narracji programy okazały się atrakcyjne dla odbiorców (RMF FM, Radio ZET). Z kolei najczęściej rozbudowanych treści pojawiło się na antenie Polskiego Radia, które transmitowało wypowiedzi polityków oraz fragment konferencji PKW. Nie zawiodł się słuchacz TOK FM, któremu stacja zaferowała obszerną publicystykę.

Każdy ma swój model

Badane stacje wypracowały własne modele powyborczych programów. Porównawcza analiza programów pozwoliła dostrzec wiele różnic pomiędzy pracą poszczególnych redakcji. Dzięki temu słuchacz otrzymał kilka urozmaiconych propozycji i mógł zdecydować, która formuła najbardziej mu odpowiada.

W RMF FM zdecydowano się na dłuższy czas trwania „Faktów” o godzinie 21:00. Serwis był prowadzony przez 12 minut (zwyczajowo 4-5 minut). W tym czasie prowadzący łączył się „na żywo” z reporterami, na bieżąco podawał wyniki, a na koniec zaprosił słuchaczy na rozmowę dziennikarza z gośćmi. Wywiad na antenie RMF FM trwał niespełna dwie minuty, po czym został przeniesiony do internetu, na radiowe strony www. Po „Faktach” muzyka wypełniła antenę. O godzinie 21:30 rozpoczął się kolejny powyborczy serwis informacyjny. Trwał niespełna pięć minut. Po nim także zabrzmiała muzyka, która towarzyszyła słuchaczom do godziny 22:00. Podczas analizowanej powyborczej godziny rozgłośnia emitowała bloki reklamowe.

Na model łączenia newsów z publicystyką zdecydowało się Radio ZET. Wiadomości emitowane były co kwadrans. Trwały od 4 do 5 minut. Były w nich reporterskie wejścia „na żywo” z wyborczych sztabów w Warszawie oraz ze studia przy ulicy Żurawiej. Gdańsk i Kraków zostały włączone w „siatkę połączeń”. W Krakowie „Zetka”, jako jedyna z badanych stacji, miała podwójną obsadę reporterską w sztabach największych faworytów – Jacka Majchrowskiego oraz Małgorzaty Wassermann. Pomędzy specjalnymi wydaniem wiadomości prowadzone były rozmowy z zaproszonymi gośćmi. W pierwszej półgodzinie na publicystykę poświęcono ok. 20 minut. Tyle samo w drugiej. Zmieniali się goście i dziennikarki prowadzące rozmowy. Stacja zdecydowała się nie emitować reklam w czasie specjalnego programu, który miał swój tytuł „Wieczór wyborczy w Radiu ZET”.

Najbardziej skomplikowaną konstrukcją powyborczego programu zaproponowało Polskie Radio. Stacja, w przeciwieństwie do komercyjnej konkurencji, zrezygnowała z serwisów radiowych. Anteną kierowała para prowadzących, która na bieżąco podawała wyniki. W trzeciej minucie programu trzecia osoba – dziennikarz – rozpoczął rozmowę z gośćmi obecnymi w studiu. Jednak rozmowa była wielokrotnie i nagle przerywana. Transmitowano wtedy wypowiedzi liderów politycznych: Jarosława Kaczyńskiego, Mateusza Morawieckiego, Grzegorza Schetyny oraz Katarzyny Lubnauer. Wyróżnikiem Polskiego Radia była transmisja fragmentu konferencji Państwowej Komisji Wyborczej, która trwała prawie 10 minut. Nie emitowano reklam.

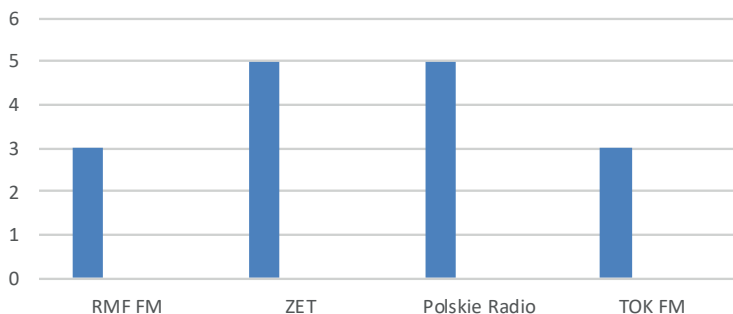
Model prosty i niewymagający zaangażowania wielu osób zaproponowało swoim słuchaczom radio TOK FM. Pierwszy powyborczy serwis informacyjny trwał pięć minut. Po czym natychmiast rozpoczęła się dyskusja ekspertów zaproszonych do warszawskiego studia. Komentarze i oceny trwały niemal do końca pierwszej powyborczej godziny. Bez przerwy, przez 53 minuty rozmawiano o skutkach głosowania, rozkładzie politycznych sił i możliwych scenariuszach koalicyjnych. Reklamy pojawiły się dopiero w dwóch ostatnich minutach analizowanej powyborczej godziny.

Reasumując dane dotyczące wszystkich stacji, Radio RMF FM szybko i dynamicznie informowało o wyborczych wynikach. W Radiu ZET zdecydowano się na więcej publicystyki, zajmującej 2/3 czasu przeznaczonego na program wyborczy. Polskie Radio wyróżniało się zróżnicowanym programem, na antenie zachowano także stonowane tempo narracji. TOK FM natomiast nie zaskoczył słuchaczy, proponując niemal godzinną, nieprzerwaną ekspercką dyskusję.

Przypomnienia – powtarzalność

„Przypomnijmy jeszcze raz...” – zdanie to zainspirowało do sprawdzenia, jak często stacje radiowe podczas pierwszej godziny po zakończeniu głosowania powtarzały słuchaczom wyniki wyborów. Powtórki są istotnym elementem radiowej anteny, m.in. ze względu na nowych słuchaczy, którzy dołączali w trakcie trwania programu i nie znali jeszcze wyborczych rozstrzygnięć. Radio regularnie przypominało im wyniki. Liczbę powtórzeń przypominających o wynikach wyborów, pojawiających się w relacjach radiowych, obrazuje wykres 1.

Wykres 4. Powtórzenia informacji o wynikach wyborów

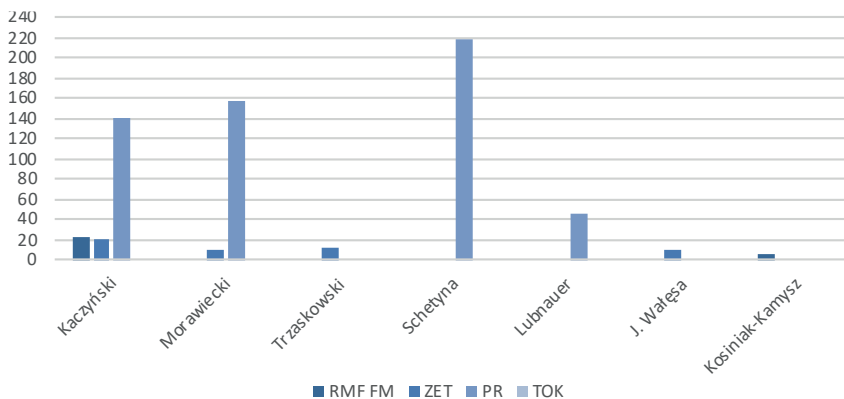
*Źródło: własne opracowanie

Radio ZET i Polskie Radio postawiło „na piątkę”, czyli pięć przypomnień w trakcie godziny. RMF FM oraz TOK FM zdecydowały, że wystarczy trzykrotne powtórzenie.

Antena dla polityków

Ciekawym elementem analizowanych programów jest czas poświęcony politykom na radiowej antenie. Mowa o politykach, którzy byli kandydatami w samorządowych wyborach, oraz o liderach największych partii politycznych. Autor w swych badaniach nie brał pod uwagę polityków, którzy gościli tylko w radiowych programach powyborczych, a koncentrował się na kandydatach w wyborach samorządowych, których wypowiedzi trafiły na antenę. Ilustruje to wykres 2, obrazujący liczony w sekundach czas wypowiedzi polityków-kandydatów, których słowa trafiły na anteny badanych rozgłośni.

Wykres 5. Wypowiedzi polityków-kandydatów w wyborach

Źródło: własne opracowanie

Zdecydowanym liderem w tej kwestii jest radio publiczne. Jedyńka, Trójka oraz Polskie Radio 24 na swoich antenach transmitowały wypowiedzi polityków. Przemówienia politycznych liderów nie trwały w tym samym czasie, dzięki temu realizator w radiu mógł przełączać transmisję w zależności od tego, kto zabierał głos. Stacje publiczne zaczęły od „łączenia z Nowogrodzką”, czyli wypowiedzi lidera Prawa i Sprawiedliwości. Jarosław Kaczyński mówił przez 2 minuty i 20 sekund. Zaraz po nim na antenie znalazł się premier. Mateusz Morawiecki zajął 16 sekund więcej niż prezes partii rządzącej. Zaskakujący wydaje się czas poświęcony opozycji w stacjach publicznych, które sprzyjają partii Prawo i Sprawiedliwość. Grzegorz Schetyna, lider Platformy Obywatelskiej, a w wyborach samorządowych także Koalicji Obywatelskiej, przemawiał na antenie publicznego radia przez 3 minuty i 37 sekund – najdłużej ze wszystkich polityków, którym głosu udzieliły badane rozgłośnie. Publiczne stacje pozwoliły także na występ „na żywo” Katarzynie Lubnauer, liderka Nowoczesnej wypowiadała się przez 40 sekund. Łącznie politycy sprawujący władzę przemawiali na antenie Polskiego Radia przez 4 minuty 56 sekund, a liderzy Koalicji przez 4 minuty i 22 sekundy. Wypowiedzi polityków były emitowane na antenie „na żywo”, producentom i realizatorom programu udało się wykonać trudne zadanie – niemal równomiernie wyważyć czas oddany obu politycznym stronom. Różnica wyniosła 34 sekundy na korzyść Prawa i Sprawiedliwości.

Stacje komercyjne niechętnie oddawały swoją antenę politykom. RMF FM pozwolił wypowiedzieć się Jarosławowi Kaczyńskiemu jedynie przez 23 sekundy łącznie, przy czym najdłuższa wypowiedź prezesa PiS trwała 13 sekund. Drugim politykiem wyróżnionym przez krakowską rozgłośnię był Władysław Kosiniak-Kamysz, prezes Polskiego Stronnictwa Ludowego, który na antenie był obecny przez 6 sekund. Radio ZET oddało głos czterem politykom: najdłużej, bo przez 21 sekund, mówił Jarosław Kaczyński; Rafał Trzaskowski komentował swoją wygraną w Warszawie przez 13 sekund; premier Mateusz Morawiecki był obecny na antenie „Zetki” przez 10 sekund, a z Gdańska Jarosław Wałęsa mówił o sekundę krócej, bo tylko 9 sekund.

Radio TOK FM w swoim powyborczym programie nie oddało głosu politykom nawet na chwilę. Prowadząca dyskusję w studiu jedynie cytowała wybrane fragmenty ich powyborczych wypowiedzi.

Słowa Jarosława Kaczyńskiego emitowane były najczęściej – przez 3 badane rozgłośnie (Polskie Radio, RMF FM, Radio ZET).

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza zawartości programów emitowanych w czterech stacjach radiowych w pierwszej godzinie po zakończeniu głosowania w wyborach samorządowych w 2018 roku pokazała, jak dużą różnorodnością w sposobie relacjonowania tego ważnego politycznego wydarzenia charakteryzują się największe rozgłośnie radiowe w Polsce.

Szybko i dynamicznie, co zresztą jest zgodne z charakterem stacji, wyniki wyborów przedstawiono w RMF FM. W krakowskiej rozgłośni postawiono na sprawdzonych i doświadczonych reporterów. Zdecydowano się na niewielką zmianę w ramówce, którą były wydłużone „Fakty” o 21:00 i dodatkowe wydanie pół godziny później.

W Radiu ZET postanowiono wyłącznie mówić, nie emitując przez godzinę nawet jednej piosenki. To wręcz rewolucyjne podejście w sytuacji, kiedy słuchacz przyzwyczajony jest przede wszystkim do słuchania muzyki, przerywanej wiadomościami. Tym razem dzienniki były co kwadrans, z rotacją prowadzących. Na antenie dominowała publicystyka, w stylistyce podobnej do dziesięciminutowych rozmów prowadzonych codziennie o poranku. Tutaj także była rotacja dziennikarzy prowadzących wywiady.

Jedynka, Trójka, Polskie Radio 24 – jeden program jednocześnie na trzech antenach miał dać przewagę rozgłosiom publicznym nad komercyjną konkurencją. Czy tak się stało? Niezbędna jest osobna analiza słuchalności w każdej minucie trwania powyborczych audycji. Radio publiczne postawiło na urozmaicenie – dwoje głównych prowadzących, dziennikarz przeprowadzający wywiady z gośćmi w studiu, plus łączenia „na żywo” z reporterami oraz transmitowanie wypowiedzi polityków i konferencji prasowej PKW. Bogaty program, utrzymany w spokojnej narracji, niezawierający sensacyjnego nacechowania. To sposób informowania charakterystyczny dla rozgłośni Polskiego Radia.

TOK FM, jak można odnieść wrażenie, nie zmienił swego stylu ani trochę. Powyborcza godzina była wypełniona długą dyskusją na temat wyników. Rozmowa z ekspertami dotyczyła ich przewidywań i nowych politycznych rozwiązań.

Różnice w stylu informowania są uzależnione od formatu przyjętego przez stacje radiowe, posiadanych możliwości technicznych (wozy satelitarne, wozy reporterskie, specjalistyczne łącza instalowane w sztabach wyborczych) oraz dysponowania grupą odpowiednio przygotowanych dziennikarzy.

Bibliografia

- Stachyra G. (2008). Gatunki audycji w radiu sformatowanym. Lublin.
- Stachyra G., Pawlak-Hejno E. (2011). Radio i społeczeństwo. Lublin.
- Garcarek A. (2011). Informacja w radiu komercyjnym. *Folia Litteraria Polonica*, nr 14.
- Świętosławski M. (2010). Etapy tworzenia informacji radiowej. *Folia Litteraria Polonica*, nr 13.
- Wyniki wyborów samorządowych 2018, 21.10.2018, *Gazeta Prawna*, [<http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1312523,wyniki-wyborow-samorzadowych-2018.html>; 20.12.2018].

STRESZCZENIE

Artykuł prezentuje wyniki porównawczej analizy sposobu informowania radiowego słuchacza o wynikach wyborów samorządowych po zakończeniu pierwszej tury wyborów w październiku 2018 roku. Zbadano cztery stacje radiowe (RMF FM, Radio ZET, Polskie Radio, TOK FM), a przeprowadzona porównawcza analiza zawartości radiowych relacji pozwoliła określić najważniejsze różnice: w sposobie informowania o przebiegu wyborów, w zawartości radiowych programów oraz w przyjętych przez rozgłośnie sposobach podejścia do tematu. Materiałem badawczym są nagrania godzinnych audycji emitowanych w czterech wybranych stacjach radiowych w pierwszej godzinie po zamknięciu lokali wyborczych. Autor precyzyjnie policzył szybkość informowania o wynikach wyborów, zbadał możliwości dziennikarskie i techniczne stacji, nakreślił różnorodne modele przekazywania treści, którymi posługiwały się rozgłośnie, a poszczególne kategorie (m.in. prezydenci największych miast, sejmiki, frekwencja czy reporterzy w sztabach wyborczych) pozwoliły pokazać duże różnice między poszczególnymi stacjami w sposobie przekazywania informacji o przebiegu wyborów.

Słowa kluczowe: radio, informacje, program specjalny, wybory samorządowe 2018